YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)
17 päivänä lokakuuta 2002 *

Asiassa C-208/01,

jonka Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Espanja) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Isabel Parras Medina ja

Adelina Parras Medina

vastaan

Consejería de Agricultura y Medio Ambiente de la Junta de Comunidades de Castilla-La Mancha

ennakkoratkaisun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 822/87 soveltamisesta viinialan sato-, tuotanto- ja varastoilmoituksiin 4 päivänä heinäkuuta 1996 annetun

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

komission asetuksen (EY) N:o 1294/96 (EYVL L 166, s. 14) 12 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Wathelet sekä tuomarit P. Jann (esittelevä tuomari) ja A. Rosas,

julkisasiamies: C. Stix-Hackl,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Isabel ja Adelina Parras Medina, oikeudenkäyntiä varten nimettynä asiamiehenään M. C. Diez Valero,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään S. Pardo Quintillán,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.5.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 3.4.2001 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 18.5.2001, EY:n perustamissopimuksen 234 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 822/87 soveltamisesta viinialan sato-, tuotanto- ja varastoilmoituksiin 4 päivänä heinäkuuta 1996 annetun komission asetuksen (EY) N:o 1294/96 (EYVL L 166, s. 14) 12 artiklan tulkinnasta.

2 Nämä ennakkoratkaisukysymykset on esitetty Isabel ja Adelina Parras Medinan (jäljempänä Parras Medinan sisarukset) ja Consejería de Agricultura y Medio Ambiente de la Junta de Comunidades de Castilla-La Mancha (jäljempänä Consejería de Agricultura) välisessä oikeusriidassa, joka koskee Consejería de Agriculturan päätöstä vähentää Herederos de Damián Parras CB:n viiniyritykselle maksettavia määriä asetuksessa N:o 1294/96 varastoilmoituksen tekemiselle asetetun määräajan ylittymisen takia.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Viinikaupan yhteisestä järjestämisestä 16 päivänä maaliskuuta 1987 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 822/87 (EYVL L 84, s. 1) 3 artiklassa säädetään, että rypälemehun ja viinin tuottajien on ilmoitettava joka vuosi edellisen sadon tuotteiden määrä. Lisäksi rypälemehun ja viinin tuottajien sekä muiden kauppiaiden kuin vähittäismyyjien on ilmoitettava joka vuosi markkinointivuoden lopussa hallussaan olevien varastojensa määrät.

4 Kysymyksessä olevat taloudelliset toimijat velvoitetaan asetuksen N:o 1294/96 6 artiklan 1 kohdassa asetuksen N:o 822/87 säännösten mukaisesti tekemään vuosittain toimivaltaisille kansallisille viranomaisille "varastoilmoitus tiivistetystä rypälemehusta, puhdistetusta tiivistetystä rypälemehusta ja viineistä, jotka ovat niiden hallussa 31 päivänä elokuuta".

5 Asetuksen N:o 1294/96 11 artiklan 2 kohdan mukaan tämä ilmoitus "31 päivänä elokuuta hallussa pidetyistä määristä on tehtävä viimeistään 7 päivänä syyskuuta".

6 Asetuksen N:o 1294/96 12 artiklassa säädetään oikeudellisista seurauksista sen varalta, että edellä olevaa ilmoitukselle asetettua määräaikaa ei ole noudatettu. Siinä säädetään seuraavaa:

"Sato-, tuotanto-, ja varastoilmoitusten sekä kaupan pitämistä ja käsittelyä koskevien ilmoitusten tekemiseen velvoitetut henkilöt, jotka eivät ole tehneet näitä ilmoituksia 11 artiklassa säädettyinä määräpäivinä, on, lukuun ottamatta ylivoimaista estettä, jätettävä asetuksen (ETY) N:o 822/87 32, 38, 41, 45 ja 46 artiklassa säädettyjen toimenpiteiden mukaisten etuuksien ulkopuolelle meneillään olevan ja seuraavan viinivuoden osalta.

Ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettujen määräaikojen ylittämisestä enintään viidellä työpäivällä on kuitenkin seurauksena, että maksettavista tuen määristä vähennetään 15 prosenttia. Maksettaviin määriin tehtävä vähennys on 30 prosentin suuruinen, jos edellä mainitut määräajat ylitetään enintään kymmenellä työpäivällä."

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

7 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on ennakkoratkaisupyynnössään todennut, että se on ennakkoratkaisukysymyksiä esittäessään lähtenyt siitä, että pääasian kantajien esittämät tosiseikat pitäisivät paikkansa. Nämä tosiseikat ovat seuraavat.

8 Herederos de Damián Parras CB -niminen yritys on yhteisomistukseen (comunidad de bienes) perustuva viinintuotantoa harjoittava perheyritys, ja yhteisomistajien asiainhoitajana toimi Adelina Parras Medinan aviopuoliso Antonio Moreno López.

9 Antonio Moreno Lopéz kuoli 28.7.1997 odottamatta.

10 Asetuksen N:o 1294/96 11 artiklan 2 kohdan mukaan viimeistään 7.9.1997 tehtävä varastoilmoitus tehtiin 17.9.1997.

11 Delegación Provincial de Ciudad Real päätti 27.10.1997 asetuksen N:o 1294/96 12 artiklan nojalla tekemässään päätöksessä vähentää Herederos de Damián Parras CB:n osalta 30 prosentilla niitä määriä, jotka yritys olisi voinut saada kyseisen markkinointivuoden osalta.

12 Consejería de Agricultura hylkäsi 17.12.1997 tekemällään päätöksellä Parras Medinan sisarusten tekemän hallinnollisen valituksen.

13 Parras Medinan sisarusten tässä asiassa nostamaa kannetta käsittelevä Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha on epävarma siitä, miten sovellettavaksi tulevia yhteisön oikeuden säännöksiä on tulkittava, ja se on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1. Onko asetuksen N:o 1294/96 12 artiklassa säädetty ylivoimaisen esteen käsite ymmärrettävä laajentavasti siten, että se kattaa myös ennalta arvaamattomat ja merkitykselliset olosuhteet, joiden vuoksi voitaisiin katsoa, ettei tietyn määräajan noudattamisen laiminlyönti ole tuottamuksellista, ja joista ovat esimerkkinä tässä välipäätöksessä kuvaillut olosuhteet?

2. Mikäli tähän kysymykseen vastaaminen on tarpeen ensimmäiseen kysymykseen vastaamiseksi: Ovatko edellä mainitussa 12 artiklassa mainitut seuraukset seuraamuksen tai rangaistuksen luonteisia ja, jos ovat, tukeeko tämä seikka osaltaan sitä, että ylivoimaisen esteen käsitettä on tulkittava laajentavasti?"

Ensimmäinen kysymys

14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa tällä kysymyksellään selvittää niitä ominaispiirteitä, joita tilanteella täytyy olla, jotta se voidaan katsoa asetuksen N:o 1294/96 12 artiklassa tarkoitetuksi ylivoimaisen esteen tapaukseksi sillä seurauksella, että kyseinen toimija välttyy tässä artiklassa ilmoitusta koskevien velvollisuuksien täyttämättä jättämisen varalta säädetyiltä oikeudellisilta seurauksilta.

15 Parras Medinan sisarukset ja komissio viittaavat asiassa C-12/92, Huygen ym., 7.12.1993 annettuun tuomioon (Kok.1993, s. I-6381, tuomion 30 kohta) ja asiassa C-263/97, First City Trading ym. 29.9.1998 annettuun tuomioon (Kok. 1998, s. I-5537, 41 kohta) ja toteavat, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ylivoimaisen esteen käsitteen sisältö ei ole samanlainen kaikilla yhteisön oikeuden soveltamisaloilla ja että sen merkitys on määritettävä sen oikeudellisen yhteyden mukaan, jota sen vaikutusten on tarkoitettu koskevan.

16 Parras Medinan sisarukset katsovat, että ylivoimaisen esteen käsite on ymmärrettävä pääasian oikeudellisessa yhteydessä joustavasti ja se on rinnastettava henkilön odottamattoman kuoleman kaltaisiin ennalta arvaamattomiin ja merkityksellisiin olosuhteisiin, joiden vuoksi voidaan katsoa, ettei tietyn puhtaasti muodollisen velvollisuuden laiminlyönti ole tuottamuksellista.

17 Komission mukaan ylivoimaisen esteen käsitettä on tulkittava kysymyksessä olevan järjestelmän moitteettoman toiminnan valossa. Huomioon on otettava objektiivinen elementti, eli tapahtuma, johon vedotaan, ja subjektiivinen elementti, eli kyseisen toimijan menettely. Tällaisen kaksinkertaisen näkökulman perusteella perheyrityksen ainoan asiainhoitajan odottamaton kuolema saattaa muodostaa ylivoimaisen esteen.

18 Tältä osin on huomautettava, että maatalouden alan asetuksissa käytetyssä ylivoimaisen esteen käsitteessä otetaan huomioon taloudellisten toimijoiden ja kansallisen hallinnon välisten julkisoikeudellisten suhteiden erityisluonne samoin kuin kyseisen säännöstön tavoitteet (ks. erityisesti asia 4/69, Schwarzwaldmilch, tuomio 11.7.1968, Kok. 1968, s. 549, 562; asia 11/70, Internationale Handelsgesellschaft, tuomio 17.12.1970, Kok. 1970, s. 1125, Kok. Ep. I, s. 501, 23 kohta; asia 25/70, Köster, tuomio 17.12.1970, Kok. 1970, s. 1161, Kok. Ep. I, s. 515, 38 kohta ja asia C-124/92, An Bord Bainne Co-operative ja Compagnie Inter-Agra, tuomio 13.10.1993, Kok. 1993, s. I-5061, 11 kohta).

19 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan maatalouden alan asetuksissa käytetty ylivoimaisen esteen käsite ei rajoitu ainoastaan ehdottomaan mahdottomuuteen, vaan se on ymmärrettävä sellaisina epätavallisina ja ennalta arvaamattomina olosuhteina, joihin toimijan ei ole ollut mahdollista vaikuttaa ja joiden seurauksia ei olisi voitu välttää kaikesta noudatetusta huolellisuudesta huolimatta (ks. erityisesti em. asia Schwarzwaldmilch, s. 563; em. asia Internationale Handelsgesellschaft, tuomion 23 kohta; em. asia Köster, tuomion 38 kohta; em. asia An Bord Bainne Co-operative ja Compagnie Inter-Agra, tuomion 11 kohta; em. asia Huygen ym, tuomion 31 kohta ja asia C-347/93, Boterlux, tuomio 9.8.1994, Kok. 1994, s. I-3944, tuomion 34 kohta).

20 Tämän erittelyn valossa on katsottava, että yhteisomistukseen (comunidad de bienes) perustuvan perhetilan ainoan ja läheisessä perhesuhteessa muihin kyseisen yhteisön jäseniin olleen asiainhoitajan kuolema voidaan periaatteessa katsoa sellaiseksi epätavalliseksi ja ennalta arvaamattomaksi olosuhteeksi, johon toimijan ei ole ollut mahdollista vaikuttaa ja jonka seurauksia yhteisön jäsenet eivät olisi voineet välttää heidän henkilökohtaisen sekaannuksensa ja siitä, että tilan hallinnointi oli järjestettävä uudelleen, johtuvan monimutkaisen oikeudellisen tilanteensa takia.

21 Joka tapauksessa toimijan on näytettävä, että ylivoimaisen esteen tapausta varten vaadittavat edellytykset täyttyvät (ks. vastaavasti em. asia Schwarzwaldmilch, s. 563).

22 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on siten tarkastettava, pitävätkö Parras Medinan sisarusten tapahtuneiksi väittämät tosiseikat paikkansa, ja arvioitava asian olosuhteiden perusteella, ovatko he noudattaneet kaikkea sitä huolellisuutta, jota heiltä voidaan odottaa, noudattaakseen asetuksessa N:o 1294/96 varastoilmoituksen tekemiselle säädettyä määräaikaa.

23 Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on täten vastattava, että asetuksen N:o 1294/96 12 artiklaa on tulkittava siten, että:

— siinä tarkoitettu ylivoimaisen esteen käsite ei rajoitu ainoastaan ehdottomaan mahdottomuuteen, vaan se on ymmärrettävä siten, että sitä sovelletaan myös sellaisiin epätavallisiin ja ennalta arvaamattomiin olosuhteisiin, joihin toimijan ei ole ollut mahdollista vaikuttaa ja joiden seurauksia ei olisi voitu välttää kaikesta noudatetusta huolellisuudesta huolimatta

— toimijan on näytettävä, että ylivoimaisen esteen tapausta varten vaadittavat edellytykset täyttyvät ja kansallisen tuomioistuimen on tarkastettava, pitävätkö tapahtuneiksi väitetyt tosiseikat paikkansa, ja arvioitava asian olosuhteiden perusteella, onko toimija noudattanut kaikkea sitä huolellisuutta, jota häneltä voidaan odottaa, noudattaakseen yhteisön säädöksessä ilmoituksen osalta säädettyä määräaikaa

— yhteisomistukseen (comunidad de bienes) perustuvan perhetilan ainoan ja läheisessä perhesuhteessa muihin kyseisen yhteisön jäseniin olleen asiainhoitajan kuolema voidaan periaatteessa katsoa ylivoimaisen esteen tapaukseksi.

Toinen kysymys

24 Tämä kysymys on esitetty ainoastaan siinä tapauksessa, että ylivoimaisen esteen tapauksen muodostavien olosuhteiden määräämiseksi olisi tarpeen päättää asetuksen N:o 1294/96 12 artiklassa tarkoitetun taloudellisen tuen vähentämistoimenpiteen oikeudellisesta luokittelusta.

25 Edellä olevasta seuraa, että tällä oikeudellisella luokittelulla ei ole merkitystä siihen, onko kysymyksessä ylivoimaisen esteen tapaus vai ei.

26 Toiseen kysymykseen ei ole täten tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

27 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneelle komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto)

on ratkaissut Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Manchan 3.4.2001 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Neuvoston asetuksen (ETY) N:o 822/87 soveltamisesta viinialan sato-, tuotanto- ja varastoilmoituksiin annetun komission asetuksen (EY) N:o 1294/96 12 artiklaa on tulkittava siten, että:

— siinä tarkoitettu ylivoimaisen esteen käsite ei rajoitu ainoastaan ehdottomaan mahdottomuuteen, vaan se on ymmärrettävä siten, että sitä sovelletaan myös sellaisiin epätavallisiin ja ennalta arvaamattomiin olosuhteisiin, joihin toimijan ei ole ollut mahdollista vaikuttaa ja joiden seurauksia ei olisi voitu välttää kaikesta noudatetusta huolellisuudesta huolimatta

— toimijan on näytettävä, että ylivoimaisen esteen tapausta varten vaadittavat edellytykset täyttyvät ja kansallisen tuomioistuimen on tarkastettava, pitävätkö tapahtuneiksi väitetyt tosiseikat paikkansa, ja arvioitava asian olosuhteiden perusteella, onko toimija noudattanut kaikkea sitä huolellisuutta, jota häneltä voidaan odottaa, noudattaakseen yhteisön säädöksessä ilmoituksen osalta säädettyä määräaikaa

— yhteisomistukseen (comunidad de bienes) perustuvan perhetilan ainoan ja läheisessä perhesuhteessa muihin kyseisen yhteisön jäseniin olleen asiainhoitajan kuolema voidaan periaatteessa katsoa ylivoimaisen esteen tapaukseksi.

Wathelet Jann Rosas

Julistettiin Luxemburgissa 17 päivänä lokakuuta 2002.

R. Grass

kirjaaja

M. Wathelet

ensimmäisen jaoston puheenjohtaja